

Vitamin, protein, kokain

Beszélgetés

Lázár Tiborral

Lázár Tibor művészeti kutatásának középpontjában a századforduló építésze és a kor szelleme áll, amely mély nyomot hagyott a régió identitásában. Átalakítja és újraértelmezi azokat a rekvizitumokat, amelyek a polgári otthonok belsejét és külsejét díszítették. Lázár rámutat a két korszak párhuzamaira, a múlt kánonjaival játszik. Műveiben a múlt és a jelen egyesül, két különböző világ találkozik. A korszakok párhuzamba vonásával és az időközben zajló társadalmi változások kérdéseivel foglalkozik a popkultúra és az utcai művészet felismerhető elemeinek felhasználásával.

SA: A fogyasztói társadalom kritikája számomra ugyanolyan fontos, mint az, hogy az optimizmus layerével támadd a pesszimizmust – annak érdekében, hogy a jól bejáródott, ismétlődő folyamatok egyszer csak olyan szerepet töltsenek be, amire egyáltalán nem számítottunk?

Lázár Tibor: Igen, de itt ki is emelném, hogy a fogyasztói társadalmat nem látom szükségszerűen rossznak, még akkor sem, ha azt általában annak szokás elkönyvelni. Az első generációs pop-art művészek láttak benne optimizmust és demokratizmust, miszerint a hétköznapi halandók számára sok tárgy és szolgáltatás, hála a tömegtermelés szaporítóképeségének, megfizethetővé és hozzáférhetővé vált. Akkor ők még nem tudták, nem ismerhették fel ennek legnagyobb hátulütőjét: a gyors elinflálódást, a mérhetetlen szemétyártást és a környezetszennyezést. Mindezek mellett és ellenére én továbbra is képes vagyok felismerni benne a demokratizmust.

SA: Alkotásaid terében mindig az elrejtés gesztusával kísérleteztél. Sok olyan festményed van, melyen felnagyított részleteket ábrázolsz. A legutóbbi, *Vitamin, protein, kokain* című kiállításodon szereplő tárgyakon viszont mintha az időt mázsolnád le, újraértelmezve bizonyos szokásokat, tradíciókat.

LT: Ez néhány festményen konkrétan tetten is érhető. Legutóbbi munkáim nagyobb része szürke árnyalatokból áll össze, akár a régi fotók. Számomra e képek legmurisabb részletei a kézzel utólag színezett piroszposztság

arcok és a rúzsos ajkak. Festményeimbe a street art kedvenc eszközével, festékszóróval retusálok és színezek bele, hasonlóan, mint ahogyan azt annak idején a fotókkal tették. Teszem ezt úgy, hogy sohasem foglalkoztam street arttal, csupán idézem és használom annak eljárásait, mint ahogyan sohasem retusáltam analóg módon fényképet sem.

SA: Fontos számomra a személyes életté, a hétköznapi valósága, amit alkotói teredbe beemelhetsz?

LT: Fontos abban az értelemben, hogy szeretem a körülöttem lévő dolgokban, az otthonomban jelen lévő rendet, fontos, hogy a számláim ki legyenek fizetve, ne legyenek konfliktusaim más emberekkel. Igyeksem magam köré egyfajta rendet, burkot teremteni, amivel tompítható a külvilágból érkező,

LÁZÁR Tibor: *Vitamin, protein, kokain*, Kortárs Képzőművészeti Galéria, Szabadka, 2021
Fotó: Molnár Edvárd
A művész jóvoltából
↓

LÁZÁR Tibor: *Preparing for the Eternal Sleep*, 2021, akril, festékszóró, vászon, 130x150 cm
A művész jóvoltából

nem kívánt impulzusok intenzitása annak érdekében, hogy minél inkább az ötletek csiszolgatásával tudjak bízni.

SA: Sokszor fogalmazol meg egyfajta ironikus kritikát. Milyen koncepció alapján emeled be a kollektív tudatot a hétköznapi dimenzióba?

LT: Vicces, de csak utólag jöttem rá, hogy az egyik legmeghatározóbb dolog, amivel foglalkozom, az identitástudat kérdése. Volt, hogy az egyénre fókuszáltam, majd szép lassan terelődött a hangsúly a kollektív irányába. Az individuumban az volt az érdekes, hogy milyen mértékben hasonlítunk egymásra, a kollektív dimenzióban pedig azt keresem, mi az, amiben különbözünk mi itt a környéken – Közép-Európában, a Kárpát-medencében – másoktól. Ebben persze van egyfajta ironikus kritika is, amit én inkább incselkedésnek, csipkelődésnek neveznék. Viszont mögötte ott van a szeretet, ami lehetővé teszi azt is, hogy a hibáival együtt szeressem ezt a térséget és a lakóit

egyaránt. A szeretet az, ami nem engedi meg az önámítást, a jó szándékú kritika pedig a fejlődést kívánja szolgálni.

SA: Fiktív és valós figuráid magatartás-jegy-sűrítvények?

LT: Annak ellenére, hogy az arckifejezések, a testtartások és a gesztusok bizonyos érzelmi állapotokra engednek következtetni, nem foglalkozom a figurák magatartásával, egyáltalán nem pszichologizálok. A testek, az akt, de a csendéletek is mindössze apró szolgálatnak ahhoz, hogy a festészetben, annak klasszikus toposzain keresztül kezdeményezzek párbeszédet. A test vagy a csendélet (ó, mennyire nem szerettem a csendéleteket régebben!) ebben az esetben csak egy a lehetséges szavak közül, melyen keresztül megszólítom a több ezer éves egyetemes képzőművészetet. Csak remélni tudom, hogy szóba is áll velem.

SA: Arra is keresed a választ, hogy az előítéletes, patriarchális, a reklámtestre fókuszáló mai társadalmi térben miként tapasztalják

meg a nők autonóm szubjektumpozícióikat. Ha egyáltalán beszélhetünk ilyenről...

LT: A festményeimen látható női figurák egészen más folyamat eredményeképpen kerültek a vászonra. A világirodalmat legtöbbször anyanyelvünkön fogadjuk be, ami ugyan ad némi torzulást, de egészen otthonosan mozoghatunk benne. Az internet, a jó minőségű, színes nyomtatok, olcsó, fapados járatok előtt hogyan tapasztalhattuk meg a képzőművészetet – például a századforduló idején? Nos, Európa ezen vidékein többek között olcsó gobelinek és porcelánnippek formájában. Nekünk a reneszánsz, a barokk, a rokokó remekművek provinciális fordításai jutottak. Számomra ez egy Monty Python-i komikum, amely mellett nem tudok elmenni. Munkáimban nem az eredeti darabokkal foglalkozom, hanem ezek – sokszor félreér-

LÁZÁR Tibor: *Vitamin, protein, kokain*, Kortárs Képzőművészeti Galéria, Szabadka, 2021
Fotó: Molnár Edvárd
A művész jóvoltából →

telmezt, kiüresedett jelentésű - másolatainak másolataival, amelyek számomra legalább annyira izgalmasak és újragondolásra csábítóak. Mennyire jó lenne tökéletes angol, spanyol, német vagy orosz nyelvtudással rendelkezni, hogy az irodalmat az eredeti nyelven tudjuk befogadni! Legalább annyira jó lenne szemtől szembe találkozni a vizuális művészettel is, pedig legtöbbször csak a képernyőn át tesszük azt. Ennek ellenére egyre kevésbé van hiányérzetünk emiatt. A „képernyősített” változat persze még mindig közelebb áll a valósághoz, mint a „gobelinesített”.

SA: Tekinthezünk alkotásaidra egyfajta kutatási folyamat lejárásaként is?

LT: A kutatás helyett talán inkább lenne a fejlesztés szó használata. Az elmélet és a gyakorlat oda-vissza hat. Ha egyet lépek előre elméletben, világosabbá válik előttem, milyen irányba toljam el a gyakorlatot, amikor a gyakorlat van lépéselőnyben, gyorsan fölzárkóztatom hozzá az elméletet is. Ezt a folyamatot nevezem fejlesztésnek vagy ha úgy tetszik, kutatásnak. Ez a játék nem esik nehezemre, mert ugyan nem az első vonalban, de van egy mérnöki énem is.

SA: Mindig is érdekelt a művészetelmélet?

LT: Szeretek világosan látni, letisztázni a dolgokat és mindent a saját helyére rakni. Ezen belül az ok-okozati összefüggések boncolgatásában nagy élvezetet találok. Fölfedezni azt, hogy miből mi lett és miért. Nevezhetjük ezt művészetelméleti érdeklődésnek? Mert ha igen, akkor mindig is érdekelt.

SA: A népi képzőművészet és naiv művészet egyes toposzait is beemeled az alkotói világodba, hogy ott dekonstruáld, majd egy teljesen új kontextusba helyezve átértelmezd azokat.

LT: Azzal, hogy a festészet remekműveit „gobelinesítették”, illetve a szobrászatot „meg-

nippesítették”, a dekonstruálást, a másféle kontextusba való helyezést elvégezték helyettem. A naivitás itt abban áll, hogy ezt a legkisebb tudatosság nélkül tették. Igazából hatalmas munkát spóroltak meg a névtelen alkotók, mert ez a szentségtörés nekem bizony az életben nem jutott volna eszembe. Utólag is köszönet jár érte. Nekem csak észre kellettennem. A népi viszont eddig egyáltalán nem érintettem. A gobelin- és nippgyártás számomra nem népi, nem folklorisztikus, hanem már protourbánus jellegű, amit a társadalmi változás, a polgárosodás és az ipari forradalom implikált. Ezekben a sorozatgyártott darabokban pedig akaratlanul is a „proto-pop-artot” látom, melyek kielégítik Warhol kultúrafogyasztásról alkotott elképzelését. Ennél fogva a pop-artot már sokkal régebből, a sorozatgyártás megjelenésétől eredeztetem. Természetesen nem kívánom ezt általánosan elfogadott, hivatalos elméletté tenni, mindössze belső használatra, saját magam szórakoztatására hoztam létre.

SA: Miért lett a legutóbbi kiállításod címe *Vitamin, protein, kokain*?

LT: A kiállítás címét egy több darabból álló installáció adta. Ebben egy flamand csendélet elemeit, egy minden földi jóval megrakott, barokkosan roskadozó asztal szokásos darbjait készítettem el, formáztam háromdimenzióssá úgy, hogy azok porcelánnippekre is emlékeztessenek. A gyümölcsök ebben az esetben a vitaminok, a húsok a proteinek. A kokain, illetve ennek az anyagnak a fehérsége pedig a porcelán fehérségét jelöli. A cím ennél fogva leíró jellegű. Egyébként az sem volt mellékes szempont a címadás során, hogy kellőképpen mediakompatibilis, figyelemfelkeltő legyen, illetve az is, hogy ezeknek a szavaknak a magyar és szerb írásmódja teljesen megegyezik.

SA: Geopolitikai szempontból mennyire meghatározó az, hogy hol alkotsz? Tapasztalataid között szerepelt valaha is a nyelvi és a nemzeti önképből adódó izoláltság, ami hatott a művészetedre?

LT: Néha szeretném azt gondolni, hogy ha a világ teljesen más pontján és más időben születtem volna, ugyanezt csinálnám. De egyre inkább be kell látnom, ez nem így van, és azt is, mennyire foglya vagyok a külső körülményeknek. Ha teljesen más inputokat kaptam volna, a beérkező anyaggal valószínűleg akkor is hasonlóan bánnék. A geopolitikai helyzetből kifolyólag biztosan meghatározó - mint sok más vajdasági alkotónál is - a sehová sem tartozás élménye. Kérdés persze, hogy ezt ki hogyan éli meg. Régebben ez okozott bennem egyfajta kényelmetlenséget, mostanában inkább már semleges viszonyulok hozzá, sőt olykor még felszabadítóan is hat. Képes lettem kívülről figyelni a helyzetemet, ami a személyes elemző, racionálisan mérlegelő habitusommal is meglehetősen kompatibilis.

SA: A lokális társadalmi változások kérdéseit feszegető, a popkulturális, street art elemekkel játszó kortárs művészet nyelve integrálható-e a nemzetközi diskurzusba, értelmezhető-e a kívülálló számára?

LT: Nagyon szeretném, hogy értelmezhető legyen. Nyilván nem ez az, amire hajtok, de ha ez melléktermékként, következményként érvényes lenne a munkáimra, annak nagyon örülnék. Az biztos, hogy nem szeretném lefárasztani a befogadót helyi, csip-csup ügyekkel. De akkor meg mégis miben tudnék különbözni a nagy globális átlagtól? Ilyenkor gondolom azt, hogy egyfajta személyes narráció, egy csipetnyi couleur locale nem árt. Ez a kérdés persze általában olyankor merül föl, amikor az alkotó egy marginális pozícióból, valahonnan a szélről érkezik.